

Eesti mereala planeering

Planeeringu eelnõu (eskiislahenduse) ja mõjude hindamise eelnõu avaliku väljapaneku järgne avalik arutelu Lääne-Virumaal

Aeg: 11.06.2019 kl 16.00-18.30

Koht: Eisma sadam, Vihula vald, Lääne-Virumaa

Osalejad: Eraldi registreerimislehel. Nimekirjaga tutvumiseks võtta ühendust planeeringu koostamise korraldajaga.

Protokollija: Pille Metspalu, Ann Ideon.

Kohtumise eesmärk: Eesti mereala planeeringu eskiislahenduse ja avalikul väljapanekul esitatud ettepanekute tutvustus ning arutelu

Päevakava (slaidikava mereala portaalis):

1. Mis on mereplaneeringu eesmärk ja fookus? Millised on mereala uued kasutusvaldkonnad?
2. Millises planeeringuprotsessi etapis hetkel oleme?
3. Mida mereplaneering ütleb erinevate mereala kasutusvaldkondade kohta?
4. Milline on olnud mereplaneeringu eskiislahenduse tagasiside?
5. Kuidas edasi?
6. Küsimused ja vastused.

Küsimustele vastasid: E. Kautlenbach (Rahandusministeerium), T. Lepland (Rahandusministeerium), P. Metspalu (Hendrikson&Ko) ja A. Ideon (Hendrikson&Ko).

Arutelu, küsimused ja ettepanekud:

- Mida te käsitate ökosüsteemi teenuste all?
 - Planeeringu üks aluspõhimõtteid on ökosüsteemne lähenemine. Me planeerime tegevusi sellisel viisil, et ka tulevikus oleks merest võimalik saada võimalikult palju kasu. Ökosüsteemiteenused on hüved, mida inimene looduselt saab. Need on erinevad – nt reguleerivad teenused, nagu kliima reguleerimine; varustavad teenused, nagu kalapüük, rekreatsiooniteenused, nagu merel ja mere ääres puhkamine.
- Kui kaua võtab aega koelmu taastamine? Kas te olete seda arvestanud?
 - See on väga spetsiifiline küsimus, mereplaneering seda otseselt ei käsitle. Mereplaneering annab strateegilise dokumendina suuniseid ja tingimusi edaspidistele tegevustele. Tegevusele loa andmisel hinnatakse erinevaid teemasid juba konkreetsemalt.
- Kui kaugele rannikut planeerimisel arvestate?
 - Konkreetset objekti mereplaneeringuga maismaale ei planeerita. Maismaad käsitletakse läbi funktsionaalsete seoste ehk merega seotud tegevused saavad alguse maismaal ja lõppevad maismaal.
- Näiteks sadamat ilma tagamaata ei ole olemas. Olemasoleva sadama planeerimiseks on vajalik maismaal eraldi maa.
 - Arusaadav, kuid mereala planeering siiski maismaad otseselt ei planeeri. Küll aga anname üldplaneeringule suuniseid, et oleks tagatud merele ja sadamatele

juurdepääsud, sadamate rajamiseks sobilikud looduslikud olud, kallasrajale juurdepääsud.

- Seega, niikui rannajoon algab, siis te enam (mereplaneeringus) ei ütle midagi.
 - Suuniseid anname vajadusel ikka, aga konkreetseid objekte maismaale ei planeeri.
- Kui kaua võtab põhjataimestiku-loomastiku taastamine aega põhja kahjustamise korral?
 - Sõltub paljudest asjaoludest, seda hinnatakse ehitusloa/hoonestusloa menetluses.
- Kas ehitusloa alusel hakatakse seda arvestust tegema? Kui põhjatraaliga tõmmata läbi – kaua põhjaloomastiku taastamine aega võtab? Ma võin öelda, et see on 50.a
 - Jah, nii see on. Samas Eestis põhjatraali täna enam ei lubata ja teadaolevalt ei ole kavas ka seda muuta.
- Kuidas hinnatakse mõju kalurile?
 - Olulist ebasoodsat mõju tuleb vältida või leevendada.
- Kuidas leevendada?
 - Leevendamiseks seatakse tegevustele konkreetset tingimused. Kui ei ole võimalik leevendada, siis sellisel juhul ei tohi luba anda.
- Kes määrab selle, kus on kalakoelmu?
 - Planeeringu meeskonda kaasatud Mereinstituudi eksperdid ütlevad, et seda infot on raske ruumiliselt kajastada, tegemist on muutuva infoga. Mereplaneeringus on ruumilise prioriteedina välja toodud koelmualade säilitamine, seega konkreetse tegevuse teostamisel tuleb sellega arvestada ja vajadusel täpsemad uuringud koelmualade määratlemiseks teostada ning vajalikud meetmed rakendada.
- Kas selle loaandmisega kaasneb kohustus uurida, et kas siin on koelmu või ei?
 - Jah, igal korral tuleb arvestada ja vaadata, kas on koelmuid ning kuidas tegevus koelmut võib mõjutada. Väga palju oleneb tegevuse iseloomust.
- Kui ei ole kohustust, siis üldiselt ei uurita kalakoelmuid. Minu praktika näitab seda, et ei uurita.
 - Selleks ongi mereala planeeringut vaja, et üldised põhimõtted kirja saaks, mida merekasutuse kavandamisel tuleb arvestada, nt kalakoelmutega. Mereplaneering on edaspidi aluseks, millele viidata.
- Kas üks sadama liigitus välistab teise?
 - Ei välista, ühel sadamal võib olla mitu funktsiooni.
- Kas on arvestatud uute häiringutega – nt valgus- ja mürareostus?
 - Arvestatakse erinevate mõjudega, sh nt veealune müra, põhilahenduse staadiumis toimub põhjalikum mõjude hindamine.
- Kuidas on käsitletud valgusreostust?
 - Planeeringu eelnõus ei ole olnud teema tähelepanu all.
- Elan Võsul, näen, mis toimub valguse ja müraga. Kas nende asjadega hakkate ka arvestama. Näiteks, üks jetti häirib 10 000 inimest.
 - Jetisõitu saab täna kohalik omavalitsus reguleerida, kehtestada vastava keelu. Valgusreostuse osas on hea ettepanek, kaalume seda kui üldplaneeringute

koostamiseks suunise andmist, aga palun täpsustada mida valgusreostuse all mõtlete?

- Nt Käsmu ja Võsu vahel on jalgrattatee – kogu tee on kogu aeg valgustatud, ei näe enam taevast ja kuud, see muudab elusloodust. Kogu käitumine muutub. Samas ei ole probleemi olnud kergliiklustee läbimisega. Terve öö valgustuse põlemine ei ole vajalik.
 - Kaalume seda. Samas valgustus on oluline laste ja puhkemajanduse jaoks. Ehk mõelda, et selliseid objekte tuleks rajada kasutades tarku lahendusi (nt liikumisanduritega) hoidmaks kokku energiat ja vähendamaks valgusreostust.
- Mis on kultuur. Näiteks, kui me vahetame liivaranna betoonmuuli vastu, siis mõjutab see kogu piirkonna väärtustamist
 - Prof. R. Raua sõnadega vastates, kultuur on kogu inimese mõtestatud tegevus. Ka mereplaneeringus püüame jälgida laia käsitlust.
- Mis on mereala planeeringu ajaraam?
 - Ca 15 aastat on käsitletav ajaline perspektiiv.
- Meretranspordi teemal – mille järgi on peale kantud väikesadamad?
 - Sadamaregistrile tuginedes.
- Kas sadam on uus kui ta on vanal kohal?
 - Võib olla ajalooline sadamakoht, aga oleneb sellest, et mida sadamas tegema hakatakse. Kui on oluline uus funktsioon, siis võib pidada ka uueks.
- Praegu on planeeringusse sisse jäänud, et uusi kaitsealuseid objekte ei kavandata. Tuleks vaadata sõnastus üle, et keegi ei saaks selle põhjal vaidlustada võimalikke loodavaid loodusobjekte. Me teame, et 10-15 aasta jooksul on vajalik uusi loodusobjekte kaitse alla võtta. Pikemas perspektiivis me peame nägema ette, et tekivad alad, kus saab elusloodus olla, me oleme merd nii pikalt kasutanud prügikastina.
 - Avamere kaitsealade osas jätkuvad läbirääkimised keskkonnaministeeriumiga, meil praegu puudub konkreetne sisend. Tuleb täiendav töökoosolek, kuhu kaasame ka majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi, sest on ka majandushuvid merel. Mereala planeeringu ülesannete hulka ei kuulu merekaitsealade moodustamine, kuid vastava sisendi saamisel saame vajadust käsitleda.
- Käisid läbi mõisted nagu kooskasutus ja klasterlahendused. Klasterlahendusi võiks mõelda ka mereturismi valdkonnas. Üleriigiline planeering ei taha seda valdkonda küll väga palju reguleerida, aga ehk võiks veel rõhutada.
 - Jah, ka sukeldumispargid on sees ja saame veel rõhutada.
- Millist turismi me tahame?
 - Planeeringus on hetkel sees, et soodustatakse piirkondlikult sobivat turismi.
- Jah, aga kes otsustab.
 - Kohalik omavalitsus.
- Mida ma välja ei lugenud on see, et tuleb hinnata kumulatiivseid mõjusid, võiks olla välja toodud, et see on üks kohustus.
 - Väga hea ettepanek.

- Kes on kalakasvatusest huvitatud?
 - Loataotlusi on päris palju esitatud. Hetkel menetleb neid tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve amet vastavalt veeseadusele. Pärast mereplaneeringu kehtestamist tuleb arvestada ka selles sätestatud tingimusi.
- Täna kujutame ette meretuuleparki 19.saj keskpaigast leiutatud lahendusega, ühte suurt rootorit. Nüüd on olemas ka teistsugused generaatorid. Kas ei peaks kusagile sisse kirjutama, et uurida generaatorilahendusi?
 - Eestis on spetsiifiline meri jääolude tõttu. Siin ei ole tehtud veel edukaid katsetusi uutele lahendustele. Seega arvestades planeeringu ajaraami, peame lähtuma realselt võimalikust tehnoloogiast, milleks on gravitatsioonivundament.
- Kas sotsiaalne puhver 10 km on lihtsalt tunnetuslik piir, kui kaugele näeb?
 - Planeeringu seletuskirjas on täpsustatud, millest on lähtunud - eelkõige varasemast kogemusest. Mõju hindamisel analüüsime täpsemalt, milline on visuaalne mõju, aga peame suutma leida tasakaalu kohaliku kultuuri ja rohelse energia tootmise eesmärkide vahel. Peame täpsemalt läbi kaaluma, mis on kuldne kesktee. Visuaalsed mõjud tulevad kindlasti mõjude hindamise fookusesse, aga samas kindlasti jäävad erinevad huvigrupid, ühtedele meeldivad tuulikud ja teistele ei meeldi. Planeering peab olema elluviidav. Kui praegu ütleme nt, et tuuleenergeetikat võib arendada 30 km kaugusel, siis ükski arendaja sinna ei lähe ja valdkond jääb välja arendamata. 10 km peal on tõenäoliselt tuulikuid näha. Saame vajadusel anda suunised, et üliolulised vaated jääksid puutumata.
- Küsimuse mõtte oli pigem see, et kas (tuuleenergeetika alad) peavad igal juhul nii kaugel olema?
 - See on praeguses lahenduses väljapakutud lähenemine arvestades erinevaid varasemaid praktikaid ja asjaolusid.
- Aeg läheb edasi, kui me praegu paneme kinni ainult need kohad, siis pikemas perspektiivis on äkki veel vaja. Võib-olla oleks vaja täpsustada, et (eskiisis määratud) alad on praegustele lahendustele.
 - Jah, selle täpsustuse lisamist saame kaaluda. Planeeringus on vajalik määrata konkreetsed alad, et läbi viia mõjude hindamine. Tänapäevase teadmise põhjal ei ole põhjust arvata, et 15 aasta perspektiivis tehnoloogia oluliselt muutuks. Täiendavate alade määramiseks saab tulevikus kaaluda riigi eriplaneeringu algatamist.
- Aga võib-olla tasuks planeeringusse kirja panna, et arvestatakse praeguste lahendustega, need alad on mõeldud sellistele lahendustele.
 - Innovatsiooni ei tahaks planeeringuga igal juhul "lukku panna". Samas me ei tea, millised on innovatsiooniga kaasnevad mõjud ja võimalikud häiringud. Hetkel oleme arvestanud, et kui praegused eeldused oluliselt muutuvad, siis on võimalik kaaluda teema lahendamiseks täiendava planeeringu koostamist.
- Te olete väga kinni selles, et tuleb mingi suurarendaja, aga võib-olla on ka üks inimene, kes tahaks rannikule tuuliku panna. Ma arvan, et ei tasu "lukku panna" seda võimalust ka kohalikule inimesele.
 - Aitäh ettepaneku eest! Seda teemat me veel arutame põhilahenduse koostamisel. Planeeringule koostatakse ka elluviimise tegevuskava, osasid teemasid saab ka seal käsitleda.

- Riigikaitse – kui me kõigi muude teemade puhul räägime ka keskkonnaga arvestamisest jne, siis nendel aladel me sellest ei räägi.
 - Riigikaitse aladele on tehtud varasemalt eraldi keskkonnamõju strateegiline hindamine, nende puhul on ka arvestatud keskkonnamõjudega.
- See on paberil, tegelikult ei arvestata.
 - Kui teil on konkreetseid ettepanekuid, siis palun edastage meile.
- Kas mereplaneeringu mõjude hindamisel võib tulla olukord, et midagi muutub – mõjud ja koosmõjud tekitavad olukorra, et riigikaitse eripiirkonnad muutuvad. Üksikute otsustega tehtud piirkondade puhul ei ole arvestatud kumulatiivsete ja üldiste mõjudega.
 - Tegemist on olemasolevate aladega, tõenäoliselt ei muutu alad planeeringu käigus.
- Olemasolev olukord on siis dogma, sellega ei muudeta midagi. Võib-olla oleks vaja planeeringusse sisse kirjutada, et nt seiret on vaja pidevalt teostada.
 - Selle saame nt elluviimise tegevuskavva lisada. Kumulatiivsete mõjude hindamine tuleb põhilahenduse etapis ja vajadusel täpsustatakse ka sellest tulenevalt suuniseid ja tingimusi.
- Merekultuur – ütlesite, et ootate sisendit, aga kuidas seda anda?
 - Põhilahenduse osas on tulemas täiendavad arutelud (*eeldatavasti 2019 aasta lõpus*), võib esitada seal suuliselt, aga kõige parem on planeeringu koostajatele kohe kirjutada.
- Täiendavat infokogumist enam ei toimu?
 - Suuremahulist uut kogumisringi ei ole plaanis. Samas, konkreetset sisendit (mingite kindlate asukohtade lõikes) võib ikka anda.
- Praegu on seletuskiri 78 lk, kas on ettekujutus, kui pikk see saab olema? Üleriigilises planeeringus jäi ka lõpuks inimesele loetav ülevaatlik dokument.
 - Pikemaks ei tohiks minna, eskiislahenduses kajastuvat olemasolevat olukorda põhilahenduses nii palju enam ei kajastata. Samas oluliselt lühemaks ka ilmselt ikkagi ei lähe. Teiste riikidega meie lähenemist võrreldes – soomlastel on stsenaariumiplaneerimine, neil ei ole planeering regulatiivne. Rootslastel on ka väga üldine, ainult suunav. Lätlastel pigem päris täpne. Riigid on mereplaneeringute koostamisele lähenenud väga erinevalt.
- Kas näete ka probleemi selles, et Hiiu ja Pärnu maakonnaga piirnevate merealade planeeringud on väga täpsed ja üleriigiline üldisem?
 - Põhilahenduses vaatame, et teemad kokku jookseks, aga sisuliselt ei näe probleemi.
- Kui palju puudutate keskkonnamuutusi?
 - Kliimamuutuste osas teeme koostööd Mereinstituudi ekspertidega. Nad on öelnud, et väga keeruline on täpselt ennustada, kuidas muutused mõjutavad merekeskkonda.
- Milline on teie kogemus olnud merealade planeeringu koostamisel kooskasutuse kontekstis, erinevad väärtused ja kasutusviisid – kus need vastuolud kooskasutuses võivad tekkida?
 - Planeeringu seletuskirjas ptk 4.2 toodud näitlikke valdkondi koostoime kohta välja. Samas oleme käsitlenud ka meri-maismaa seoseid üldiselt – nt toidukultuur ja kalandus jne.

- Kohaliku tasandi otsustusõigus tuli (ettekande käigus) korraks üles. Kas ja kuidas selle teemaga mereplaneeringu käigus edasi tegeletakse?
 - Kohalike omavalitsuste seas on tehtud küsitlus kaardistamiseks nende mereala planeerimishuvi ja soove kohalikul tasandil. Küsitluse tulemused on mereportaalis (*mereala.hendrikson.ee*) olemas.

Tegevuskavva saame selle lisada jätkutegevusena, mereplaneering konkreetselt õigusakte muuta ei saa. Järgmisel tasandil peab tekkima selline initsiatiiv, hetkel poliitilist tahet ei ole. Praegu saame teemat markeerida ja tõstatada. Suuremad linnad on initsiatiivi näidanud. Ühelt poolt on KOV õiguste laiendamine ilmselt vajalik, teiselt poolt mõttekoht, et mida see riigile tähendab. Riigile peab samuti säilima hoobasid mere kui üldise hüve kasutamise reguleerimiseks.